

Анна Погрібна

Любов та інші «Бутерброди»

Сцена з вистави «Гімн демократичної молоді». Режисер Юрій Одинокій. Театр ім. І. Франка. Фото Валентина Ландара.

На прем'єру «Гімну демократичної молоді» у театрі ім. І. Франка глядачі чекали з зацікавленням. Інтригувала вже сама новина, що робота над постановкою триває на сцені не камерного експериментального театру, а національного, з яким класика асоціюється більше, ніж сучасність. Раніше вистави за творами Сергія Жадана ставили тільки в харківському театрі «Арабески» («Червоний Елвіс») і в німецькому місті Ландсхут («Депеш Мод»). Обидві інсценізації тісно пов'язані з текстами: постановка «Депеш Мод» майже дослівно йде за текстом, а в «Червоному Елвісі» з динаміків лунає начитана акторами п'єса, що на сцені передається засобами хореографії. «Гімн демократичної молоді» демонструє інший підхід: над інсценізацією режисер Юрій Одинокій із Сергієм Жаданом працювали два роки. Із шести історій, що становлять книжку, основою для п'єси стала лиш одна новела «Власник найкращого клубу для геїв», яку помітно відредагували й приправили новими сюжетними лініями, подекуди запозиченими з інших творів Жадана. Зважаючи на це, назва вистави здається дещо претензійною, але й цілком очікуваною як на загальну суспільну риторичку, для якої слово «демократія» прийнятніше за слово «гей». Іншою очікуваною пристойністю, про що так полюбляють зауважувати в пресі, стало очищення п'єси від нецензурної лексики. Втім, це хоч і не стало вирішальним чин-

«Гімн демократичної молоді»

Режисер-постановник — Юрій Одинокій

Художник-постановник — Віктор Шульга

У ролях:

Сан Саніч — Дмитро Рибалевський

Гога Ломає — Олег Стальчук

Славік — Остап Стулка

Марта — Ксенія Баша

Іван Петрович Бичок — Василь Баша

Петя Бичок — Олександр Печериця

Валентина Валентинівна — Людмила Смородіна

Преподобний Джонсон-і-Джонсон — Олексій Богданович

перекладачка Зіна — Ксенія Вертинська

Доктор — Андрій Водичев

Буся — Олег Терновий

ником зміни характеру твору, зате позбавило деяких типових персонажів буремних 1990-х виразності і спрацювало на посилення ліричності вистави. Приміром, головний герой Сан Саніч — типовий середньостатистичний бандит — у новелі названий надто меланхолійним як на бандита тільки тому, що мало розмовляв по телефону і лише час від часу телефонував мамі. У виставі ж образ меланхолійного юнака з кримінально-правозахисним досвідом участі в русі «Боксери за справедливість і

соціальну адаптацію» доповнився планами на дисертацію, шаленим коханням і пошуком сенсу життя. Зрештою уся життєва і по-своєму лірична історія ділків, котрі вижили після численних бізнесових перестрільок, втомилася продавати гіпсокартон із «пальною» електротехнікою і вирішили відкрити клуб «екзотичного відпочинку» під назвою «Бутерброди», на сцені виявилася сумішню мелодрами й трагіфарсу.

Поява у виставі наскрізної любовної лінії, мабуть, за задумом творців мала додати драматизму й зачепити глядачів. Для цього з'явився образ Марти, котра з усією позірною неординарністю (весь час гасає на мопеді, любить спати у ванній і підпалювати квартиру) постійно й банально ображається на Сан Санича, йде і повертається, а у фіналі гине в зіткненні з трамваем. Уся ця любов візуалізується в безупинній біганині один за одним і обіймах під дощем. Не зачепити це не може, проте не в кожного викличе сльози прихильності, у деякого – лише роздратування. Нововведене романтичне кохання позначає зміщення акцентів у виставі з соціальної площини на приватну. Такий прийом став уже загальним місцем, зокрема, в кінематографі, коли чи не кожна бодай трохи критична складова фільму перетворюється на тло для з'ясування стосунків. Особиста драма закоханих, як не дивно, майже не перетинається із сюжетною лінією довкола гей-клубу «Бутерброди». Кохання, тобто приватне, у виставі підкреслено відокремлене й чергується зі сценами з життя ринку в період становлення дикого капіталізму, тобто з соціальним. І така конструкція, на жаль, відвертає увагу від того, що в текстах Жадана стоїть за гумором та іронією – від суспільного життя людей і їхньої повсякденної боротьби. Проте передати цей посыл засобами драматургії – завдання не з простих, мабуть, тому творці вистави й обрали легший шлях редукції до персонального та апеляції до почуттів.

Сцени довкола «Бутербродів» вийшли гротескно-смішними й загалом рятували виставу. Звісно, гумор – це далеко не все, що є в текстах Жадана, та гумор у виконанні франківців – це завжди майстерно і захопливо. Дорікати творчій групі немає в чому, вони зробили якісну виставу, багату на акторські знахідки. Арт-директор гей-клубу Славик у виконанні Остапа Ступки не втомлюється дивувати калейдоскопом ідей щодо виживання «Бутербродів»: японська кухня від в'єтнамців, хор «Журавонька», фестиваль дитячої творчості «Вишивані рушнички», свято гейського Купали і шоу клоунів Бичків. Якщо успіх персонажа Ступки значною мірою був зумовлений вдалим героєм твору Жадана, то образ Валентини Валентинівни – чиновниці з управління культури – є повноправним вдалим нововведенням у постановці. Зіграний Людмилою Смородіною образ чудово передає всі відтінки функціонування бюрократичного культурного апарату: від її костюма та дошкульно-услесливих інтонацій до роками накопиченого досвіду орієнтування на місцевості хабарів і домовленостей. Славик із Валентиною Валентинівною організують незабутнє видовище відкриття клубу «екзотичного відпочинку» у кращих традиціях шароварних церемоній, коли виступ ансамблю «Журавонька» на чолі з народним артистом, привітання від преподобного та цитати про рідну мову ведучої у вишиванці поєднуються з п'яною дискотекою. Безупинний сміх у глядачів викликає сцена проповіді преподобного Джон-

сона-і-Джонсона та його горе-перекладачки, зіграна Олексієм Богдановичем і Ксенією Вертинською. Знайома з перших слів риторика протестантських проповідників тут через труднощі перекладу перекручується на більшійшій для перекладачки теми. Проте власне образ проповідника, запозичений з іншого твору Жадана «Депеш Мод», суттєво змінився: шукач наживи на «справі божій» із кожною наступною появою дедалі більше губиться у суворих реаліях українського бізнесу й викликає лише співчуття. Не залишають байдужими, але лишаються незрозумілими образи батька й сина, які з'являються на сцені не лише як циркова династія Бичків, а й у таємничих позанаративних рефренах появи лікарів, міліціонерів, безпритульних збирачів пляшок, крадіїв кольорових металів з трамвайного депо та у фіналі янголів, котрі більше схожі на космонавтів.

«Гімн демократичної молоді» позиціонувався театром як вистава для молоді, що дозволить розширити репертуар та аудиторію. Але тим, чия юність припала на 1990-ті і хто пам'ятає тіньову економіку, «боксерів за справедливість» та інших «суперксероксів» того часу, вже далеко за 30. А та молодь, на яку, вочевидь, спрямовувалася вистава, асоціює цей період радше з диснейськими мультфільмами з перших відеомагнітофонів, ігровими приставками «Dandy» і жуйками «Love is». Тому любові та жартів у виставі для більшості було достатньо, зважаючи на реакцію молодих глядачів та почуті після вистави розмови. Проте Жадана, для якого і гумор, і любов є чимось складнішим та іншим, у постановці відверто бракувало.

Остап Ступка та Олег Стальчук у виставі «Гімн демократичної молоді». Фото Валентина Ландара.

